

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Гордійчук Марії Вікторівни «Правове регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми. Інформація, як ресурс комунікації людей, у їх соціумах, завжди відіграла і відіграє важливу роль у життєзабезпеченні суспільства. При цьому, під впливом здобутків науково-технічного прогресу, постійно зростають можливості спілкування між людьми на великій відстані із застосуванням різноманітної техніки і технології, пов'язаних із формалізацією, передачею, обробкою, отриманням та зберіганням інформації у вигляді відповідних документів.

Загальносвітові тенденції інформатизації не могли залишити поза увагою і сферу державного управління. При інформатизації управління соціальними системами в цілому, і державного управління, зокрема, зростають можливості підвищення своєчасності та якості отримання різного роду інформації про стан керованості конкретного середовища суспільства.

Однією з проблем державного управління є постійна потреба удосконалення обороту інформації, у тому числі і в сфері оподаткування, у першу чергу між суб'єктами фіскальних відносин. Організація обігу документів в електронній формі також є одним із ключових чинників удосконалення системи інформаційного забезпечення взаємозв'язків податкових та митних органів.

Нові перспективи для удосконалення електронного документообігу в сфері оподаткування з'явилися у 2003 році, після прийняття Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис». Ці Закони створили умови для удосконалення реалізації окремих комунікаційних положень у сфері оподаткування, у тому числі Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (2000р.), зокрема, подання

податкових звітностей в електронній формі за добровільними рішеннями платників податків до податкових органів, за умови реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

У 2010 році, після набрання чинності Податкового кодексу України, були удосконалені норми щодо можливості подачі податкової звітності в електронній формі. Цим законодавчим актом також започатковано новий етап становлення системи електронного документообігу в сфері оподаткування.

Система електронного документообігу в сфері оподаткування це не тільки складний комплекс технічних, технологічних засобів і організаційних рішень. У їх комплекс також входить і підсистема правових норм, правил поведінки.

Зважаючи на зазначене, дослідження нормативної бази для якісного масового застосування новацій щодо електронних інформаційних систем у сфері оподаткування, вимагає попереднього аналізу практики правового регулювання податкових правовідносин.

В цілому дослідження, пов'язані з правовим забезпеченням електронного документообігу у сфері оподаткування, набувають особливої актуальності та важливості. Про це свідчать і відображені у дисертації дослідження великої кількості наукових праць. Разом із тим питання щодо системного правового регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування в українській правовій науці досліджені ще недостатньо, що й зумовило вибір теми дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обравши в якості об'єкта дослідження суспільні відносини, що виникають при регулюванні електронного документообігу в сфері оподаткування та предмета дослідження – правове регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування (сторінка 6 дисертації), авторка цілком слушно акцентує увагу на таких ключових завданнях наукових розвідок, а саме: з'ясування сутності електронного документообігу як правової категорії через осмислення основоположних наукових понять визначеної сфери дослідження; оцінка правового статусу електронного документообігу та визначення його місця у загальній системі електронного урядування; виділення та обґрунтування ознак

електронного документообігу в сфері оподаткування; визначення стану правового регулювання функціонування електронного декларування в сфері оподаткування; аналіз правового забезпечення використання електронного цифрового підпису як важливого елементу системи електронного документообігу в сфері оподаткування; узагальнення іноземного досвіду правового регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування; систематизація і розкриття змісту складових інформаційної безпеки електронного документообігу в сфері оподаткування; формулювання пропозицій щодо удосконалення правового регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування.

Об'єкт і предмет дослідження здобувачки співвідносяться між собою як загальне та часткове. Теоретико-методологічний арсенал дисертації зумовлений метою та специфікою правових явищ, що розглядаються у наукових розвідках.

Аналіз змісту наукової роботи, її висновків та пропозицій дозволив переконатися, що задекларований автором широкий спектр сучасних філософських, загальнонаукових і спеціальних методів пізнання державно-правових процесів та явищ, що обрані відповідно до мети та завдань дослідження (зокрема, діалектичний, історичний, системний, порівняльно-правовий, структурно-функціональний, логіко-юридичний та ін.) були використані творчо та конструктивно. Не викликає сумнівів, що зважене співвідношення загальнонаукових методів і методів спеціальних наук дозволило авторці комплексно розглянути різні аспекти правового регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування, а також виробити обґрунтовані рекомендації та пропозиції як з наукової, так і практичної точок зору.

Достатній обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх високому ступеню достовірності сприяло також плідне творче використання знань із загальної теорії держави і права, інформаційного та адміністративного права.

Перевагою роботи є прикладний системний і порівняльний аналіз великого обсягу нормативно-правових актів України. Усе це дозволяє зробити висновок,

що одержані у дослідженні результати визначаються високим ступенем вірогідності та наукової обґрунтованості.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів. Ознайомлення зі змістом дисертації та її автореферату дає можливість зробити висновок про достатній рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у науковому дослідженні, проведеному М. В. Гордійчук.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

вперше:

– сформовано теоретичну позицію щодо об'єднання всіх інформаційних систем державних органів (у тому числі митних та податкових), де функціонують електронні документи, в одну Всеукраїнську інформаційну систему (ВІС) електронного документообігу;

– визначено класифікацію засобів захисту електронного документообігу в сфері оподаткування, а саме: 1) засоби, що спрямовані на захист електронного документа від випадкових або умисних спотворень; 2) засоби, що спрямовані на захист електронного документа від несанкціонованого доступу; 3) засоби, що спрямовані на аутентифікацію електронного документа;

удосконалено:

– визначення окремих складових понятійно-категоріального апарату, зокрема таких термінів, як «електронне урядування», «електронний документ», «електронний документообіг» тощо;

– положення щодо розуміння правової сутності електронного документообігу;

– змістову складову для розробки концепції подальшого правового регулювання електронного документообігу;

– теоретично-правові положення щодо удосконалення чинного законодавства в частині внесення змін до Податкового кодексу України, Митного кодексу України; Законів України «Про запобігання корупції», «Про інформацію»;

дістало подальшого розвитку:

- обґрунтування шляхів підвищення інформаційної безпеки електронного документообігу в сфері оподаткування;
- визначення специфіки правового регулювання електронного документообігу в податкових правовідносинах;
- визначення ролі електронного цифрового підпису при здійсненні електронного документообігу в податкових правовідносинах;
- вирішення питань запозичення закордонного досвіду регулювання електронного документообігу у вітчизняне законодавство з урахуванням окремих тенденцій такого регулювання;
- обґрунтування теоретично-правових основ Концепції інформаційної безпеки в сфері оподаткування, як складової Концепції інформаційної безпеки України.

Значення результатів дослідження для науки і практики. Результати дослідження, висновки та рекомендації можуть бути застосовані, а окремі вже застосовані як у практичній діяльності, так і в науково-дослідній та навчально-методичній роботі:

- *науково-дослідній роботі* – при розробці окремих положень правового регулювання документообігу в сфері оподаткування (акт впровадження НДЦ з проблем оподаткування Національного університету ДПС України від 07.12.2015р.);
- *практичній діяльності* – запропоновані рекомендації органам виконавчої влади з удосконалення регулювання електронного документообігу в їх діяльності (довідка про впровадження з Управління СБУ в Житомирській області від 14.09.2015р.; довідка про впровадження Відділу державної виконавчої служби Коростишівського районного управління юстиції у Житомирській області від 21.09.2015 р.);
- *навчально-методичній роботі* – при викладанні таких курсів як «Інформаційне право», «Інформаційна безпека», «Інформаційне забезпечення

органів публічної влади», а також при підготовці навчальних і методичних видань.

Структура наукової роботи в цілому відповідає її назві. Слід відзначити, що здобувачка послідовно виклала матеріал, в основному правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулювала необхідні дефініції.

Проведений прикладний системний аналіз результатів кожного із підрозділів трьох розділів дослідження свідчить про те, що вони достатньо повно викладені у одинадцяти публікаціях, у тому числі в семи наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях. Зміст публікацій цілком відповідає тексту дисертації. Можна констатувати те, що результати та висновки, які містяться в аналізованому дослідженні, відомі широкому колу наукової громадськості. Результати дослідження доповідалися на семінарах та конференціях. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення та результати дослідження.

Зауваження та дискусійні питання до дисертації. У порядку наукової полеміки на публічному захисті дисертації пропонується звернути увагу на таке:

1. Наукова позиція авторки щодо необхідності технічного і технологічного об'єднання всіх інформаційних систем, спрямованих на функціонування електронного документообігу в державних органах України (у тому числі митних та податкових) в одну Всеукраїнську інформаційну систему певним чином конфліктує з принципами автоматизації інформаційних процесів у Європейському Союзі. Здобувачкою зазначені лише власні погляди на необхідність існування ВІС (сторінка 120-121 дисертації) без урахування існуючих напрацювань з даного питання в науковій сфері стосовно проблем, визначених у ряді публікацій іноземних дослідників та застережень у ряді нормативно-правових актів ЄС.

2. Потребує додаткової аргументації позиція дисертантки щодо необхідності розробки та прийняття Закону України «Про інформаційну безпеку». По тексту роботи авторка в якості аргументів лише наводить відсутність в законодавстві консолідованої концепції правового регулювання стосовно електронного документообігу, що призводить, на її думку, до значного зниження ефективності

відповідних норм і становлення електронного документообігу як правового інституту (сторінка 178 дисертації). Натомість обґрунтування необхідності того чи іншого нормативно-правового акту має відбуватись не через вказівки на його відсутність, а через обґрунтування необхідності існування окремо такого законодавчого акту.

3. Як здобувачка відноситься до наукової концепції кодифікації інформаційного законодавства про інформацію, зокрема, як першого його етапу – внесення доповнень положень запропонованих до розробки проекту Закону України «Про інформаційну безпеку» у Закон України «Про інформацію»?

4. Дисертація справляла б враження значно цілісної, якби у ній також було б проаналізовано практику організації захисту електронних інформаційних мереж у митних органах. У дисертації переважно увага приділена лише питанню правового регулювання організації захисту електронних інформаційних систем в податкових органах.

5. Більше уваги слід було приділити державній інформаційній політиці, її визначальній ролі у формуванні та розвитку електронного документообігу в сфері оподаткування та реалізації у зв'язку з цим комунікаційної функції держави. На логічність цього вказує те, що дисертаційна робота була виконана у рамках Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013 рік) та Національної програми інформатизації (1998 рік) (сторінка 5 дисертації).

6. У цілому визнаючи повноту і завершеність дослідження, варто зазначити, що дисертація була б більш змістовною, якби в ній окремим підрозділом був відображений науковий аналіз проблеми правового регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування та наведені конкретні пропозиції їх вирішення. Тим більше, що окремі думки з цього питання містяться майже в кожному зі структурних підрозділів дисертації.

Зазначені зауваження та дискусійні питання не впливають суттєво на загальну позитивну оцінку дисертації, вони спрямовані на спонукання здобувачки до подальших поглиблених наукових досліджень.

ВИСНОВКИ:

Дисертація Гордійчук Марії Вікторівни за темою: «Правове регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що розв'язує важливі наукові завдання.

Результати дисертаційного дослідження, викладені в дисертації та авторефераті, відповідають встановленим вимогам щодо здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Дисертація «Правове регулювання електронного документообігу в сфері оподаткування» відповідає вимогам, що встановлені Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

Гордійчук Марія Вікторівна за результатами публічного захисту її дисертації заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри галузевих юридичних наук
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету
ім. М. Остроградського**

В.С. Цимбалюк

Цимбалюк В.С.
підпис Цимбалюк В.С.
ЗАСВІДЧУЄТЬСЯ
Ст. інспектор відділу кадрів
КРЕМЕНЧУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО -
Жорданчук Т.А.
« ____ » _____ 20__ р.

